Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343.13:351.74(477)

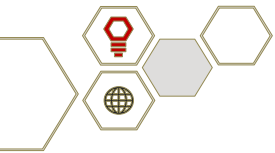
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17256642>

Проблемні питання охорони державної таємниці при здійсненні досудового слідства в рамках кримінальних проваджень за ознаками складів злочинів, передбачених статтями 111 та 114 Кримінального кодексу України

Говоров Олексій Вікторович,
старший викладач, НА СБУ, 22, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0003-3181-4330>

Прийнято: 21.09.2025 | Опубліковано: 03.10.2025

Анотація. Актуальність дослідження зумовлено необхідністю забезпечення належної охорони державної таємниці у кримінальних провадженнях, що стосуються посягань на основи національної безпеки, зокрема державної зради та шпигунства. В умовах воєнного стану та гібридних загроз проблема збереження конфіденційної інформації набуває особливої значущості. **Метою** статті є всебічне дослідження проблем охорони державної таємниці під час досудового розслідування кримінальних проваджень з визначенням напрямів удосконалення правового регулювання та практики їхнього застосування. **Методологія** дослідження ґрунтується на комплексі засад практики, що охоплюють формально-юридичний аналіз, системно-структурний метод і порівняльно-правову практику. Проаналізовано чинне законодавство, підзаконні нормативні акти та судово-слідчу практику останніх років. Використано метод правового моделювання для формулювання пропозицій щодо вдосконалення механізмів охорони

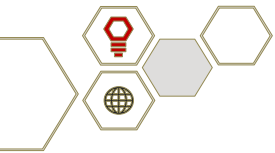

державної таємниці. **Результати** дослідження свідчать про наявність багаторівневої системи охорони державної таємниці, що містить конституційні положення, спеціальне законодавство, кримінально-процесуальні гарантії та підзаконні акти. Встановлено, що законодавчі зміни останніх років трансформували практику розслідувань, посилили кримінальну відповідальність і розширили перелік діянь, що потребують підвищеного режиму таємності. Виявлено колізію між принципом гласності судочинства й необхідністю нерозголошення секретної інформації та проблеми доступу сторони захисту до матеріалів з грифом секретності. **Висновки.** Сучасна система охорони державної таємниці є недостатньо уніфікованою та потребує вдосконалення в умовах цифровізації та гібридних загроз. Запропоновано посилити систему допуску до секретної інформації, впровадити захищені електронні сховища, розширити застосування криптографічного захисту та створити спеціалізовану інфраструктуру для проведення слідчих і судових дій у режимних умовах. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні міжнародних стандартів і практик країн ЄС та НАТО щодо захисту державної таємниці, зокрема у порівняльному аналізі ефективності впроваджених механізмів в Україні.

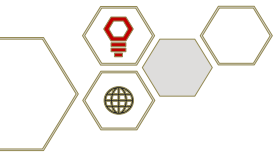
Ключові слова: державна безпека, досудове розслідування, процесуальні гарантії, секретна інформація, воєнний стан, кримінально-правова відповідальність.

Problematic issues of state secret protection during pre-trial investigation in criminal proceedings under articles 111 and 114 of the Criminal Code of Ukraine

Oleksii Govorov,
Senior Lecturer, NA SSU, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0003-3181-4330>

Abstract. The relevance of the research is determined by the necessity of ensuring proper protection of state secrets in criminal proceedings related to offenses against the foundations of national security, particularly treason and espionage. Under conditions of martial law and hybrid threats, safeguarding confidential information becomes a matter of special urgency. The **purpose** of this article is to comprehensively study the problems of state secret protection during pre-trial investigations in criminal proceedings, to identify directions for improving legal regulation and the practice of its application. The **research methodology** is based on a complex approach that combines formal legal analysis, a systemic-structural method, and a comparative legal approach. Current legislation, subordinate normative acts, as well as recent judicial and investigative practices, have been analyzed. The method of legal modeling has been applied to formulate proposals for improving mechanisms of state secret protection. The **research results** indicate the existence of a multi-level system of state secret protection, which includes constitutional provisions, special legislation, criminal procedural safeguards, and subordinate acts. It has been established that legislative changes in recent years have transformed investigative practice, strengthened criminal liability, and expanded the list of acts requiring an enhanced secrecy regime. A contradiction has been identified between the principle of publicity of justice and the necessity of non-disclosure of classified information, as well as problems concerning the defense's access to classified materials. **Conclusions.** The current system of state secret protection is insufficiently unified and requires improvement in the context of digitalization and hybrid threats. It is proposed to strengthen the access system to classified information, introduce secure electronic repositories, expand the use of cryptographic protection, and establish specialized infrastructure for conducting investigative and judicial actions under secrecy conditions. Prospects for further research include studying international standards and practices of EU and NATO countries regarding the protection of state secrets, as well as conducting a

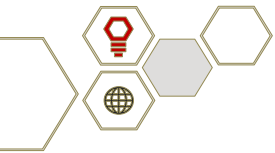

comparative analysis of the effectiveness of the mechanisms already introduced in Ukraine.

Keywords: national security; pre-trial investigation; procedural safeguards; classified information; martial law; criminal liability.

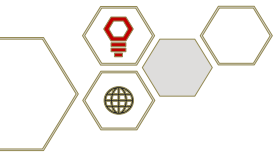
Постановка проблеми. Проблематика охорони державної таємниці у досудовому слідстві злочинів, передбачених статтями 111 та 114 Кримінального кодексу України (ККУ), набуває особливої актуальності в умовах воєнної агресії та підвищених ризиків витоку конфіденційної інформації. Ця категорія кримінальних правопорушень безпосередньо пов'язана з основами національної безпеки, а отже, розслідування таких справ потребує особливої уваги, що поєднує ефективність кримінального переслідування з гарантіями нерозголошення відомостей, що становлять державну таємницю. Водночас виникає правова колізія між обов'язком органів слідства забезпечити принципи повноти та об'єктивності дослідження доказів і вимогою суворого дотримання режиму секретності, що ускладнює доступ учасників процесу до матеріалів і може ставити під сумнів реалізацію права на захист.

Зв'язок цієї проблеми з важливими науковими завданнями полягає у необхідності вироблення нових теоретичних практик поєднання інтересів держави у сфері безпеки з міжнародними стандартами захисту прав людини. На практиці йдеться про розроблення дієвих процесуальних механізмів, що б забезпечили проведення слідчих дій без ризику розкриття секретних відомостей, удосконалили систему контролю за доступом до матеріалів, запровадили інструменти взаємодії між органами безпеки та правосуддя. Таким чином, визначення проблеми охоплює не лише питання правозастосування, а й формування комплексної стратегії захисту національних інтересів, що є одним з основних завдань сучасної науки кримінального права та процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах охорона державної таємниці у кримінальних провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ потребує комплексного аналізу, що охоплює матеріально-правові, кваліфікаційні, процесуальні та експертологічні аспекти. Дослідник Є. Ф. Тищенко [1] розкриває проблематику експертизи з питань державної таємниці, акцентуючи на труднощах визначення інформації, що підлягає охороні та оцінюванню суспільної небезпеки її витоку. Автор В. І. Олійник [2] аналізує кримінально-правове забезпечення охорони державної таємниці, звертаючи увагу на прогалини у чинному законодавстві та потребу узгодження з міжнародними стандартами. Науковець О. О. Пащенко [3] досліджує інформаційну безпеку у контексті норм розділу I Особливої частини КК, визначаючи роль державної таємниці у загальній системі охоронних інформаційних відносин. О. Чуваков [4] розглядає новели кримінально-правової охорони основ національної безпеки, що безпосередньо стосуються режиму секретності та її правових гарантій. Ці дослідження формують концептуальне підґрунтя матеріально-правового захисту.

Подальший аналіз охоплює проблеми кваліфікації злочинів. В. Довженко [5] характеризує кримінально-правові особливості розголошення державної таємниці, виокремлюючи значення причинного зв'язку між діянням і наслідками. Автори І. В. Берднік та М. Б. Головка [6] акцентують на труднощах відмежування колабораційної діяльності від суміжних складів злочинів, що уможлиблює уникнення кваліфікаційних помилок. В. М. Стратонов [7] аналізує державну зраду у системі національної безпеки, наголошуючи на її співвідношенні з іншими посяганнями на державну таємницю. Р. Л. Чорний [8] досліджує питання вини у злочинах проти основ національної безпеки, розкриваючи особливості інтелектуальної та вольової сфер суб'єкта. У дослідженні І. Сервецького [9] підкреслено особливу суспільну небезпеку державної зради в умовах воєнного стану, коли ризики витоку секретних відомостей зростають у рази. Завдяки цим працям окреслено

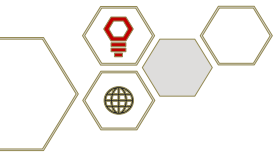

межі складу злочинів, що створюють підвищені виклики для правозастосування.

Окремий блок досліджень присвячено процесуальним механізмам досудового розслідування. Науковці В. Сокурєнко зі співавторами (V. Sokurenko et al.) [10] аналізують правовий режим воєнного стану і його вплив на проведення досудового розслідування, визначаючи нові виклики у питанні збереження таємниці. Дослідники В. І. Теремецький зі співавторами (V. I. Teremetskyi et al.) [11] вивчають особливості судового контролю на досудовій стадії, наголошуючи на значенні процесуальних гарантій у справах з обмеженим доступом. І. Босак (I. Bosak) [12] розглядає принципи використання спеціальних експертиз у провадженнях проти основ національної безпеки, що дає змогу підвищити доказову надійність. О. Верещак (O. Vereshchak) [13] аналізує спеціальне досудове розслідування, підкреслюючи його трансформацію у зв'язку з воєнними умовами. Сукупність цих досліджень доводить складність забезпечення балансу між принципами гласності та охороною державної таємниці у процесуальній практиці.

Таким чином, охорона державної таємниці у кримінальних провадженнях вимагає поєднання чотирьох взаємопов'язаних практик: матеріально-правового уточнення змісту злочинів, чіткої кваліфікації їхнього складу, розбудови процесуальних гарантій та формування методологічно вивірених експертиз. Саме інтеграція цих напрямів сприятиме адаптації кримінально-правових та процесуальних механізмів до сучасних викликів, зокрема до воєнних загроз та цифровізації доказового процесу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значні напрацювання у сфері кримінально-правового та процесуального регулювання, низка питань залишається нерозв'язаною. Зокрема, недостатньо досліджено правові та організаційні засади охорони державної таємниці саме у кримінальних провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ. Наявні прогалини у вивченні динаміки законодавчих змін, особливостей проведення слідчих дій

в умовах воєнного стану та суперечностей між принципами гласності й секретності обмежують як теоретичні розробки, так і практичні механізми захисту. Такі проблеми безпосередньо впливають на ефективність досудового розслідування та рівень гарантій прав учасників процесу. Запропоноване дослідження покликане заповнити ці прогалини шляхом комплексного аналізу чинного законодавства та практики його застосування, вироблення нових практик організації захисту державної таємниці та формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення процесуальних механізмів.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Мета статті – комплексно дослідити проблеми охорони державної таємниці під час досудового розслідування кримінальних проваджень за ознаками складу злочинів, передбачених статтями 111 та 114 ККУ, та визначити напрями вдосконалення правового регулювання й практики їхнього застосування.

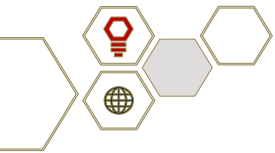
Для досягнення мети дослідження визначено такі завдання:

1. Визначити правові та організаційні засади охорони державної таємниці та проаналізувати вплив законодавчих змін на її забезпечення у провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ.

2. Дослідити особливості слідчих дій у цій категорії справ в умовах воєнного стану та виявити суперечності між принципами гласності й секретності.

3. Сформулювати рекомендації щодо вдосконалення процесуальних механізмів захисту державної таємниці у досудовому розслідуванні злочинів проти основ національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Охорона державної таємниці у кримінальних провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ є комплексним завданням, що охоплює як правову, так і організаційну площину. Її сутність полягає у збереженні конфіденційності відомостей, здатних вплинути на національну безпеку, за умови необхідності забезпечення прав учасників кримінального процесу. Конституція України визначає можливість

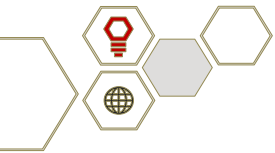
обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону [14]. Спеціальним правовим актом, що регламентує підстави, порядок та механізми охорони секретних відомостей, є Закон України «Про державну таємницю» [15]. Норми Кримінального процесуального кодексу України конкретизують процесуальні гарантії, встановлюючи порядок використання матеріалів з грифом секретності у ході слідства та судового розгляду [16], тоді як ККУ передбачає відповідальність за їхнє незаконне розголошення [17]. Порядок організації режиму секретності деталізований у підзаконних актах, зокрема у постанові Кабінету Міністрів України № 426 від 02.10.1994 р. [18] та наказі Служби безпеки України № 383 від 23.12.2020 р., чим затверджено Звід відомостей, що становлять державну таємницю [19]. Сукупність цих джерел формує багаторівневу систему регулювання (табл. 1).

Таблиця 1

Правові та організаційні засади охорони державної таємниці у кримінальних провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ

Рівень регулювання	Нормативна база	Зміст регулювання	Організаційні механізми
Конституційний і законодавчий	Конституція України [14]; Закон України «Про державну таємницю» [15]	Основні принципи обмеження доступу до інформації, гарантії національної безпеки та прав громадян	Встановлення режиму секретності на законодавчому рівні, закріплення повноважень органів
Кримінально-правовий і процесуальний	Кримінальний процесуальний кодекс України [16]; ККУ [17]	Порядок використання секретних матеріалів у провадженні, процесуальні гарантії та санкції за порушення	Обмежений доступ учасників процесу, спеціальні процедури документування, кримінальна відповідальність
Підзаконний	Постанова КМУ № 426 від 02.10.1994 р. [18]; Наказ СБУ № 383 від 23.12.2020 р. [19]	Деталізація правил організації режиму секретності, визначення переліку відомостей, що становлять державну таємницю	Система допусків, багаторівневий контроль, захищені канали комунікації, регламентація обігу матеріальних носіїв

Джерело: сформовано автором на підставі [14–19]

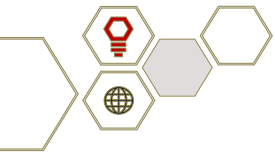

Практична реалізація положень, наведених у таблиці 1, виявляє багатовекторність практик захисту секретної інформації. На конституційному рівні забезпечується базова правова основа, що легітимізує баланс між безпекою та правами людини [14]. У площині спеціального законодавства Закон України «Про державну таємницю» визначає, які відомості підлягають засекречуванню, порядок їхньої класифікації та умови доступу, створюючи у такий спосіб цілісну систему охорони [15]. У кримінально-процесуальній площині ці гарантії отримують конкретне втілення: Кримінальний процесуальний кодекс визначає процедури використання матеріалів з обмеженим доступом [16], тоді як ККУ передбачає кримінальну відповідальність за незаконне розголошення чи втрату таких відомостей [17].

Особливу роль відіграють підзаконні акти, що регламентують практичні механізми роботи з секретними даними. Постанова Кабінету Міністрів України № 426 визначає порядок організації режиму секретності в органах влади, передбачаючи правила обліку, зберігання та знищення матеріальних носіїв [18]. Доповнює цю систему наказ Служби безпеки України № 383, яким затверджено Звід відомостей, що є державною таємницею; саме він деталізує перелік конкретних даних, що мають стратегічне значення, і забезпечує єдність правозастосовної практики [19].

У сучасних умовах воєнного стану особливого значення набувають технічні інструменти: захищені канали електронного документообігу, системи криптографічного захисту та контроль допуску персоналу. Вони не лише мінімізують ризики витоку, а й підвищують стійкість державних інституцій до гібридних загроз, роблячи охорону державної таємниці одним з базових чинників ефективності досудового розслідування злочинів проти основ національної безпеки.

Динаміка законодавчих змін у сфері злочинів проти основ національної безпеки України після 2014 року засвідчила поступовий перехід від загальних норм до спеціальних приписів, орієнтованих на виклики воєнного часу. Якщо

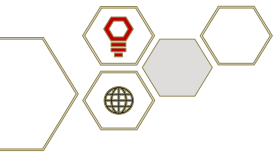
раніше основними були універсальні механізми збереження державної таємниці, то з 2022 року законодавець послідовно посилював кримінальну відповідальність і розширював перелік діянь, що безпосередньо стосуються національної безпеки. Це проявилось у новій редакції статті 111 КК України, що деталізувала склад державної зради й посилила санкції [20], у введенні статей 111-1 і 111-2 щодо криміналізації колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору [21; 22] та у запровадженні статті 114-2, що забороняє поширення чутливої інформації про переміщення та дислокацію військ в умовах воєнного стану [23; 24]. Важливу рамкову роль відіграє Закон України «Про правовий режим воєнного стану», що створює особливий порядок реалізації процесуальних гарантій та доступу до інформації з обмеженим доступом [25]. Загалом ці новели змінили практику досудового розслідування: від універсальних приписів секретності вона перейшла до адаптивних режимних рішень, спрямованих на запобігання витоку інформації та підвищення ефективності роботи слідчих органів (табл. 2).

Таблиця 2

Законодавчі зміни 2022 року та їхній вплив на режим таємності у досудовому розслідуванні

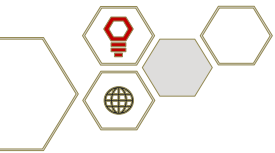
Норма	Суть змін	Практичний вплив
Ст. 111 КК (Закон № 2113-IX) [20]	Розширення складу державної зради, підвищення санкцій	Збільшення масиву секретних доказів; посилення контролю доступу
Ст. 111-1, 111-2 КК (Закони № 2108-IX, № 2198-IX) [21; 22]	Криміналізація колабораційної діяльності та пособництва агресору	Нові провадження з цифровими та комунікаційними доказами; ширше застосування допусків
Ст. 114-2 КК (Закони № 2160-IX, № 2178-IX) [23; 24]	Встановлення відповідальності за розголошення інформації про війська у воєнний час	Оперативна класифікація даних; криптозахист і журналювання доступів
Закон «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII [25]	Визначення особливого режиму безпеки	Закриті процесуальні дії, спецприміщення, обмеження копіювання носіїв

Джерело: сформовано автором на підставі [20–25]

Практика застосування законодавчих змін у 2022–2025 роках засвідчила істотне підвищення вимог до режиму секретності у кримінальних провадженнях цієї категорії. Оновлена стаття 111 КК України [20] зумовила залучення до доказової бази значно ширшого кола матеріалів, що підпадають під категорію державної таємниці. Статті 111-1 та 111-2 [21; 22] сформували нові масиви проваджень з домінуванням цифрових комунікаційних даних, що потребують суворого режимного контролю відповідно до Положення про державну таємницю [18] та Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [19]. Стаття 114-2 [23; 24] є інструментом протидії витоку чутливої інформації у публічному просторі, зокрема у соціальних мережах та медіа, що на практиці призвело до обов'язкової перевірки джерел і маркування матеріалів за рівнями секретності. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [25] легітимізував розширене застосування закритих процесуальних дій, використання спеціально обладнаних приміщень та впровадження посиленого криптографічного захисту. Сукупність цих змін означає перехід від статичних механізмів охорони державної таємниці до більш гнучких і адаптивних, здатних відповідати на виклики гібридної війни та сучасних інформаційних загроз.

Здійснення слідчих дій у кримінальних провадженнях, відкритих за статтями 111 та 114 ККУ [17], в умовах воєнного стану характеризується підвищеними вимогами до збереження державної таємниці. Це зумовлено тим, що доказова база у справах про державну зраду чи шпигунство нерозривно пов'язана з інформацією щодо національної безпеки й оборони. Воєнний стан посилює режим секретності та визначає додаткові процесуальні обмеження, що змінюють порядок доступу до матеріалів, умови проведення слідчих дій і механізми збереження речових доказів. Отже, органи досудового розслідування зобов'язані балансувати між оперативністю процесуальних дій і гарантіями охорони конфіденційних відомостей, застосовуючи спеціальні технічні та організаційні заходи (табл. 3).

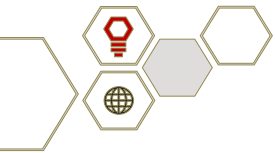
Таблиця 3

Особливості проведення слідчих дій у кримінальних провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ в умовах воєнного стану

Етап	Специфіка дій	Обмеження та вимоги	Організаційні та технічні механізми
Збирання доказів	Робота з матеріалами, що є держтаємницею	Доступ виключно осіб з відповідним допуском; заборона використання особистих носіїв	Використання захищених каналів комунікації; протоколювання кожного доступу
Допити та опитування	Отримання свідчень у закритому режимі	Обмежене коло учасників; заборона аудіо/відеофіксації без спеціальних засобів	Спеціально обладнані приміщення, контрольований вхід та вихід
Проведення обшуків і виїмок	Ймовірність виявлення секретних документів чи техніки	Необхідність класифікації та негайного маркування вилученого	Участь представників режимно-секретних органів; використання сейфів і пломбування
Експертні дослідження	Використання даних оборонного чи стратегічного характеру	Обмеження кола експертів; вимога допуску до держтаємниці	Проведення експертиз у спеціалізованих лабораторіях, контроль за обігом копій
Судовий контроль	Розгляд клопотань та матеріалів з грифом секретності	Закриті судові засідання; обмежений доступ представників сторін	Використання режимних залів суду, ведення протоколів у секретному діловодстві

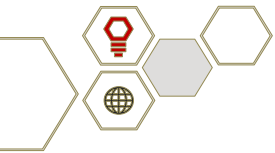
Джерело: сформовано автором на підставі [1, с. 90–96; 2, с. 58–63; 5, с. 173–175; 7, с. 216–220; 10, р. 94–100; 11, р. 7375]

Практика 2022–2025 років показує, що проведення слідчих дій у справах про державну зраду та шпигунство за умови воєнного стану потребує постійної адаптації до підвищених ризиків витоку інформації. На етапі збирання доказів визначальним було запровадження багаторівневого контролю доступу та криптографічного захисту електронних матеріалів. Під час допитів та обшуків широко застосовуються спеціально обладнані приміщення з обмеженим доступом і технічним моніторингом, що сприяє мінімізації ймовірності несанкціонованого витоку. Вилучені документи чи цифрові носії негайно маркуються відповідними грифами секретності, а їхній подальший обіг суворо регламентується режимними підрозділами. Проведення експертиз здійснюється лише у сертифікованих лабораторіях з

обов'язковим контролем копій та протоколів, що гарантує збереження конфіденційних даних [12, р. 153–156]. Водночас судовий контроль відбувається переважно у формі закритих засідань, де ведення протоколів підпорядковується правилам секретного діловодства [11, р. 7377]. Усе це забезпечує перехід від загальних процесуальних норм до особливого режиму, що відповідає умовам воєнного часу та підвищеним вимогам безпеки.

Основна суперечність у провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ полягає у необхідності поєднати конституційний принцип гласності судочинства з режимом охорони державної таємниці. Насамперед виникає проблема обмеження доступу до матеріалів справи: з одного боку, сторони процесу повинні мати змогу ознайомлюватися з доказами, з іншого – значна частина з них містить відомості, що підлягають засекречуванню [1, с. 90–93]. Це зумовлює ризик формального дотримання права на захист, коли адвокати отримують лише фрагменти або узагальнені витяги з документів. Другою проблемою є проведення відкритих судових засідань. Гласність передбачає присутність громадськості та ЗМІ, проте у справах про державну зраду чи шпигунство слухання часто відбуваються у закритому режимі, що викликає сумніви щодо прозорості процесу та може бути підставою для скарг до міжнародних інституцій [11, р. 7379]. Третій конфлікт проявляється у сфері доказування: норми КПК вимагають повного та об'єктивного дослідження доказів у суді, тоді як секретний статус багатьох матеріалів обмежує можливість їхнього дослідження у відкритому режимі та ускладнює процес перевірки правдивості [1, с. 94–96]. Окремим викликом є використання сучасних цифрових доказів. Інформація з військових систем чи комунікаційних каналів часто належить до категорії держтаємниці, і навіть технічний аналіз таких матеріалів може становити загрозу їхнього розголошення [10, р. 96–100]. Крім того, додається ризик несанкціонованого витоку даних під час залучення експертів, адже не всі фахівці мають допуск до секретної інформації [1, с. 92–95; 12, р. 155–156]. Нарешті, у контексті

воєнного стану виникає колізія між суспільним інтересом у висвітленні справ, пов'язаних з державною зрадою, та підвищеними вимогами до нерозголошення даних про військові операції й структури.

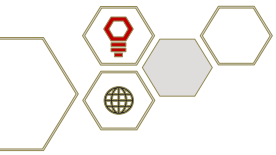
Вдосконалення процесуальних механізмів захисту державної таємниці у досудовому розслідуванні злочинів, передбачених статтями 111 та 114 ККУ, вимагає узгодженого поєднання правових гарантій і практичних інструментів. Передусім необхідно чітко врегулювати порядок роботи з доказами, що містять секретні відомості: від їхньої класифікації та зберігання до копіювання й знищення. Це дасть змогу уніфікувати практику та знизити ризик витоку інформації.

Важливо посилити систему допуску до державної таємниці: попередня перевірка учасників процесу разом з адвокатами та експертами, створення електронних реєстрів допусків, що забезпечують оперативний контроль кола осіб, що мають доступ до секретних матеріалів.

Окремим напрямом є цифровий захист: використання захищених каналів документообігу з криптографічним шифруванням, протоколюванням кожного доступу та створенням закритих електронних сховищ, що функціонують лише у спеціально обладнаних приміщеннях. Це відповідає сучасним викликам воєнного часу, коли основні ризики стосуються електронного розголошення даних.

Судовий контроль і процесуальні гарантії прав сторін потребують гнучкої моделі «диференційованого доступу», що забезпечує захист таємниці й водночас реальне право на захист. Такі механізми можуть реалізовуватися через закриті судові засідання у спеціальних залах з режимними умовами.

Таким чином, під час дослідження розроблено рекомендації, що охоплюють чотири пріоритети: стандартизація режиму роботи з доказами, модернізація системи допуску, впровадження технологій криптозахисту та розвиток спеціалізованої інфраструктури для проведення слідчих і судових

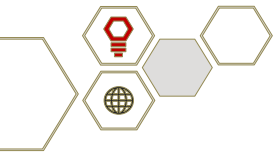
дій. Їхня реалізація дасть змогу досягти балансу між гарантіями національної безпеки й захистом прав учасників кримінального процесу.

Висновки. Проведене дослідження показало, що охорона державної таємниці у провадженнях за статтями 111 та 114 ККУ має комплексний характер і ґрунтується на поєднанні конституційних гарантій, спеціального законодавства та підзаконних актів, доповнених технічними й організаційними заходами. Встановлено, що законодавчі новели 2022 року, зокрема оновлення статті 111 та запровадження статей 111-1, 111-2 і 114-2, суттєво змінили режим охорони секретності, орієнтуючи його на виклики воєнного стану та гібридної війни. Основними проблемами залишаються суперечність між принципом гласності та потребою збереження таємниці, обмежений доступ сторони захисту до секретних матеріалів, високі ризики витоку цифрових доказів і недостатня уніфікація правил роботи з ними. Водночас неврегульованими залишаються питання залучення експертів з належним рівнем допуску та адаптації процесуальних гарантій до умов воєнного стану. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні міжнародних стандартів і практик ЄС та НАТО щодо захисту секретної інформації, розробленні ефективних моделей диференційованого доступу до матеріалів для сторони захисту, моніторингу результативності вже впроваджених механізмів у слідчій і судовій практиці. Це сприятиме створенню балансу між захистом національної безпеки та дотриманням прав учасників кримінального процесу.

Список використаних джерел

1. Тищенко Є. Ф. Проблемні аспекти експертизи з питань державної таємниці в кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 88-101. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.06>.

2. Олійник В. І. Особливості кримінально-правового забезпечення охорони державної таємниці в Україні. *Юридична наука*. 2019.

№ 6(96). С. 58-67. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/download/31/52#page=58> (дата звернення: 18.07.2025).

3. Пащенко О. О. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки нормами розділу I Особливої частини КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2024. Т. 1, № 47. С. 11-17. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2024-47-11>.

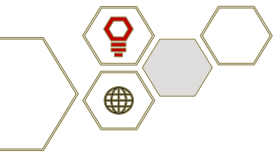
4. Чуваков О. До питання про новели кримінально-правової охорони основ національної безпеки України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2(121). С. 298-304. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-6-298-304>.

5. Довженко В. Окремі питання кримінально-правової характеристики розголошення державної таємниці. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021 : Альманах наукових праць*. Миколаїв : МІП НУ ОЮА, 2021. С. 173-177. URL: <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2021/05/%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85-2021-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf#page=173> (дата звернення: 18.07.2025).

6. Берднік І. В., Головка М. Б. Основні орієнтири відмежування колабораційної діяльності від суміжних складів кримінальних правопорушень. *Нове українське право*. 2022. № 2. С. 156-162. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.22>.

7. Стратонов В. М. Характеристика державної зради в системі національної безпеки України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31, № 1. С. 216-233. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-31-1-216>.

8. Чорний Р. Л. Вина у складах злочинів проти основ національної безпеки України: проблемні питання теорії та закріплення у законі про

кримінальну відповідальність. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 3. С. 136-150. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2019.3/136-150>.

9. Сервецький І. Суспільна небезпека державної зради під час воєнних дій. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2022. № 2(62). С. 48-58. DOI: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.2.8>.

10. Sokurenko V., Levchenko K., Ablamskyi S., de Lima Jr O. P., Šimić G., Romaniuk V. The legal regime of the martial state in Ukraine and its impact on the conduct of pre-trial investigation: new challenges and their overcoming. *Via Inveniendi Et Iudicandi*. 2024. Vol. 19, № 2. P. 92-111. DOI: <https://doi.org/10.15332/10671>.

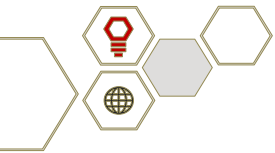
11. Teremetskyi V. I., Bandurka S. S., Korniienko M. V., Dniprov O. S., Slobodeniuk I. V., Albul S. V., Riabchenko Y. Y. Peculiarities of judicial control during pre-trial investigation. *Journal of Ecohumanism*. 2024. Vol. 3, № 8. P. 7375-7384. DOI: <https://doi.org/10.62754/joe.v3i8.5368>.

12. Bosak I. Principles of specific expertise use in investigation of crimes against foundations of national security of Ukraine. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2024. Vol. 35, № 2. P. 146-158. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2024.10>.

13. Vereshchak O. Special pre-trial investigation of criminal offenses: changes continue. *Scientific Journal of Polonia University*. 2021. Vol. 45, № 2. P. 254-259. DOI: <https://doi.org/10.23856/4530>.

14. Конституція України. *Верховна Рада України*: вебсайт. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 18.07.2025).

15. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 18.07.2025).

16. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Верховна Рада України*: вебсайт. 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.07.2025).

17. Кримінальний кодекс України. *Верховна Рада України*: вебсайт. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 18.07.2025).

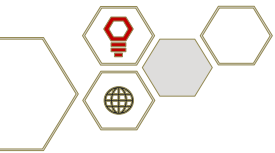
18. Про затвердження Положення про державну таємницю: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.1994 № 426. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-94-%D0%BF> (дата звернення: 18.07.2025).

19. Про затвердження Положення про порядок і умови надання органам державної виконавчої влади, підприємствам, установам і організаціям дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної з державною таємницею, та про особливий режим цієї діяльності: Наказ Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383 (zareestrovano v Min'yosti 11.01.2021 za № 52/35674). *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0052-21> (дата звернення: 18.07.2025).

20. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 № 2113-IX. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20> (дата звернення: 18.07.2025).

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20> (дата звернення: 18.07.2025).

22. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за

вчинення злочинів проти національної та громадської безпеки: Закон України від 14.04.2022 № 2198-IX. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20> (дата звернення: 18.07.2025).

23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення відповідальності за несанкціоноване поширення інформації: Закон України від 24.03.2022 № 2160-IX. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20> (дата звернення: 18.07.2025).

24. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення положень статті 114-2: Закон України від 01.04.2022 № 2178-IX. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20> (дата звернення: 18.07.2025).

25. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 18.07.2025).